

A Médiatanács 774/2015. (VI. 23.) számú határozatának kivonata

Tényállás

Az Éden Hotel című sorozat Costa Ricán, egy luxusvillában játszódó ún. „taktikai valóságshow”, amelyben maguk a szereplők és a napi feladatok határozzák meg, hogy ki marad játékban. A szóban forgó epizód egyik részében Gábor a hálósobában közeledett Nórihoz, kifejezte, hogy le szeretne feküdni vele, hátulról átölelte, a lábainál fogva maga felé húzta, illetve „jóéjtpuszt” erőszakolt ki tőle. A lány ellenállt Gábor próbálkozásainak, amitől az új játékos egyre frusztráltabb lett. Nehezen vette tudomásul az elutasítást, dühében „sík butának” nevezte a lányt, szerinte Nóri örülhetne, hogy egy hozzá hasonló fiú egyáltalán szóba állt vele. A riportszobában is lealacsonyítóan beszélt partneréről („*Én úgy gondolom, hogy azt csinállok a Nórival, amit akarok.*”).

A Médiatanács döntése

A Médiatanács az emberi méltóság tiszteletben tartását előíró törvényi rendelkezés sérelme miatt 12.500.000 Ft, míg a megalázó, kiszolgáltatott helyzetben lévő személyek médiatartalomban történő öncélú és sérelmes bemutatását tiltó törvényi előírás megsértése miatt 1.500.000 Ft összegű bírság megfizetésére, illetve a jogsértések elkövetésére utaló közlemény közzétételére kötelezte a médiaszolgáltatót.

A Médiatanács döntésének indokai

1. Az Smtv. 14. § (1) bekezdésének megsértése

Az eljárás tárgyát képező műsorrészekkel kapcsolatban a hatósági fellépés indokát az jelenti, hogy a műsorszámok közzétételével a médiaszolgáltató az emberi méltósághoz való jog alapvető normáját hagyta figyelmen kívül, amelynek elismerése és tiszteletben tartása a társadalmi élet és együttműködés egyik fundamentuma.

A sérelmezett műsorrészben Gábor szexuális kapcsolatot próbált létesíteni Nórival, majd miután Nóri elhárította a közeledést, durván sértegetni kezdte a lányt, „sík butának” nevezte, illetve fizikailag is inzultálta (a lábainál fogva maga felé húzta, levette róla a takarót). A testi közeledéssel és a verbális sértegetéssel Gábor csak akkor hagyott fel, amikor a lány sokadszorra nyilvánította ki, hogy nem kívánja a kapcsolatot.

A médiaszolgáltató úgy mutatta be az eseményt, hogy a pár szobájában felvett képkockák közé szerkesztette – gyors vágásokkal – a két szereplő által a történeésekről később, a riportszobában elmondottakat.

Gábor a riportszobában is lealacsonyítóan beszélt partneréről:
22:19:06 *„Én úgy gondolom, hogy azt csinállok a Nórival, amit akarok.”*

Nóri sírva nyilatkozott az esetről:
22:18:17 *„Annyira vak voltam, nem láttam, nem akartam észrevenni, hogy ő igazából ilyen. Folyton azzal voltam elfoglalva, hogy lerugdossam magamról, és ne dugjon meg. Itt van a nyakam is, szépen ki van szívva.”*

22:20:16 *„Annyira azt érzem, hogy nincs kedvem ezzel a rohadékkal beszélni! Nem akarok vele szóba állni, komolyan! Undorodom tőle!”*

A műsorszám végén, „A következő rész tartalmából” szegmensben ismét látható volt Nóri, amint feldúltan mesélte el a történeteket a játékosársainak:

22:21:41 „A csávó megsarolt, hogy ha nem fekszem le vele, akkor lecserél, meg ilyeneket mondott. Természetesen nem feküdtem le vele...”

Az inzultus bemutatásával a médiaszolgáltató elfogadható magatartásként ábrázolta az agresszív szexuális közeledést és az esetleges elutasítást követő verbális bántalmazást.

A valóságshow nem fikciós műfaj, a szereplők nem forgatókönyvírók által kitalált történetet adnak elő. Maguk a műsorkészítők és a csatornák is gyakran kiemelik a valóságshow-k dokumentarista jellegét, azt a sajátosságot, hogy a műsorszámokban a közönség mindennapi emberek ösztönös reakcióit láthatja. A sorozat szereplői a játékszabályok adta keretek között taktikáznak, a felvételekből pedig a szerkesztők készítenek műsorszámot.

A médiaszolgáltató a vizsgált esetben nem alkalmazott semmiféle ellenpontozást, összességében nem ítélte el az erőszakot, csupán bemutatta a szereplő önbecsülését mélyen sértő történetet. A kifogásolt médiatartalom nem élő adásban történt, a médiaszolgáltató utóbb maga szerkesztette össze a jeleneteket, azaz megállapítható, hogy bármiféle nehézség nélkül tartózkodhatott volna azok közzétételétől. Azzal ugyanakkor, hogy a férfi szereplő szexuális kapcsolat létesítése érdekében tanúsított erőszakos viselkedését, valamint az ehhez kapcsolódó verbális, a női szereplőt „használati tárggyá” degradáló megnyilvánulását („azt csinállok a Nórival, amit akarok”) összevágva adásba szerkesztette, a közönség érdekeit sértő magatartást valósított meg. A médiaszolgáltató magatartása ugyanis azt az üzenetet közvetítette, hogy ez a fajta viselkedés egyébként az emberi méltóság tiszteletével nem összeférhetetlen, nem éri el azt a szintet, hogy az érintett szereplőt miatta megbüntessék, a normalitás határain belül van, egy médiaszolgáltatásban különösebb ellenpontozás nélkül, jogszerűen megjelenhet.

A tudatos szerkesztői magatartás eredményeképpen adásba került, a női szereplőt a szexuális vágy kielégítésének eszközeül szolgáló „tárgyként” bemutató jelenet nem egyeztethető össze az emberi méltósághoz való joggal. Az emberi méltóság része a szexuális élettel kapcsolatos önálló döntések meghozatala, annak elutasítása, hogy bárki az általa kiválasztott embert tárgyiasítva, szexuális ingerei kiszolgálására „igénybe vegye”. Bár ez a jelenség a társadalomban kétségkívül létezik, rendkívül rossz üzenete van annak, ha egy sokak által nézett műsor az erőszakoskodó szereplővel szemben alkalmazott következmények nélkül, mintegy elfogadhatóként ábrázolja az esetet. A médiaszolgáltató választhatott volna a között, hogy ilyen tartalmat nem mutat be, vagy pedig hogy azt megfelelő kontextusba helyezve ábrázolja: egyértelművé teszi az ilyen viselkedés közösségellenességét, elfogadhatatlanságát, függetlenül attól, hogy történt-e konkrét bűncselekmény.

A médiaszolgáltató úgy vélte, azért nem történt jogsértés, mert a sérelmezett jelenet személyiségi jogi szempontból nem tartalmaz többletelemet a szereplők egyéb élethelyzetekben való bemutatásához képest.

A jogsértés megállapítása nem személyiségi jogi sérelmeken alapul. A 165/2011. (XII. 20.) AB határozat indokolása megállapította, hogy a média – hatásánál fogva – rombolást tud végezni az emberi jogok, különösen az emberi méltóság tiszteletének kultúrájában, ezért szükséges, hogy a Médiatanács pedig a meglévő személyiségi jogvédelem mellett – akár egyetlen műsorrész alapján is – felléphessen a közösség érdekében (indokolás, IV. 2. 2. 2. pont). Az emberi méltóság sérül, ha a nézők olyan véleményekkel szembesülnek, amely alapján a jog nem egyenlő, nem általánosan érvényesülő, nem korlátozhatatlan. A médiaszolgáltató az emberi méltóság alapvető értékével ellentétes üzenetet közvetített a közönség felé, amikor a személyt emberi mivoltában megalázó bánásmódot kritika nélkül adásba szerkesztette.

2. Az Smtv. 14. § (2) bekezdésének megsértése

Nóri az őt ért szexuális inzultus és durva verbális agresszió által az önérzetét súlyosan sértő, méltatlan, megalázó helyzetbe került. A játékost nem önmagában a műsorban való szereplése, hanem a játékostárs erőszakos szexuális közeledése hozta megalázó helyzetbe, az Smtv. 14. § (2) bekezdésének sérelme pedig e tartalom adásba-szerkesztése révén valósult meg.

A műsorrész figyelemhívó, prevenciók célokat nem szolgált, a médiaszolgáltató azt kizárólag a szórakoztatás céljával, illetve saját anyagi érdekeit szolgálva szerkesztette adásba. A játékos helyzetét, a történetek utáni feldúlt lelkiállapotát látva a képsorok publikálásának bántó, sérelmes volta sem kétséges.

Az Smtv. 14. § (2) bekezdésének alkalmazása független az önrendelkezési jog meglététől/gyakorlásától. E ponton is érvényesek a korábbi bírósági, illetve alkotmánybírósági gyakorlatból kinyerhető elvek, miszerint a médiaszabályozás (jelen esetben az Smtv. érintett rendelkezése) nem tekinthető „klasszikus” személyiségi jogi szabálynak, és nem a Ptk.-val és a Btk.-val párhuzamosan érvényesül. Az Smtv. 14. § (2) bekezdés célja, hogy a közönség számára az emberi méltóságot tiszteletben tartó médiakörnyezetet biztosítson, egy, az (1) bekezdés tartalmát (az általános emberi méltóság-védelmet) konkretizáló, speciális tényállás meghatározásával. Ebből eredően az érintett beleegyezése a felvétel készítésébe – amely beleegyezés kiterjesztően egyébként sem értelmezhető, és eleve kétséges, hogy egy ilyen jellegű tartalomra kiterjed-e – nem szünteti meg automatikusan e rendelkezés alkalmazásának lehetőségét.

A Fővárosi Törvényszék 1.Kf.650.287/2013/4. számú ítélete kimondta: „(...) az Smtv. 14. §-ának (2) bekezdése alapján az alperesnek joga és kötelezettsége fellépni a műsorszolgáltató által elkövetett jogsértés esetén. Hatásköre, eljárási kötelezettsége nem függ attól, hogy az érintett személy az őt megillető önrendelkezési jog alapján polgári jogi érvényt érvényesít-e vagy sem. Ennek oka a közigazgatási jogi és a polgári jogi jogviszonyok közötti különbség. A két jogterület által védeni kívánt tárgy azonos ugyan, de az arra vonatkozó rendelkezések céljukban, érvényesíthetőségükben, szankciójukban stb. teljes mértékben eltérőek. Az Smtv. a műsorszolgáltatás elveit, szabályait határozza meg, és az alperes ebben a keretben jogosult ellenőrizni a műsorszolgáltató tevékenységét, szükség esetén köteles az emberi jogok védelme érdekében fellépni. Az Smtv. a műsorszolgáltatónak tiltja meg a kiszolgáltató helyzetben lévő személyek öncélú, sérelmes bemutatását, azaz a törvénynek a műsorszolgáltató és nem a sérelmet szenvedett személy az alanya. Az Smtv., de más médiaszolgáltatással összefüggő törvény sem zárja ki a jogsértés alperes általi megállapítását arra az esetre, ha az érintett fél a bemutatáshoz hozzájárult, de arra sem, ha neki a személyiségi jogainak megsértése miatt polgári jogi igény érvényesítésére van lehetősége. Az alperes Smtv.-n alapuló hatáskörét, eljárási és szankcionálási kötelezettségét nem szünteti meg sem az érintett fél hozzájáruló nyilatkozata, sem a polgári jogi jogsérelem miatti személyes fellépésre való jogosultság.”

Azon túl, hogy a médiaszolgáltató a női játékost megalázó és kiszolgáltató helyzetben ábrázolta, a bemutatás öncélúnak is minősült. A bemutatott jelenet semmiféle olyan információértékkel nem bírt, amely indokolhatná a közzététel szükségességét (pl., hogy felhívja a figyelmet egy valós társadalmi problémára), mindössze a műsor nézettségének, a médiaszolgáltató anyagi érdekeinek szolgálatában állhatott. A médiatartalom sérelmes jellegének megállapíthatóságához nem szükséges, hogy azzal szemben az érintett (sérelmet szenvedett) a rendelkezésére álló polgári és büntetőjogi jogvédelmi eszközökkel személyesen is fellépjen, vagy azok egyébként rendelkezésére álljanak.

3. Az Mttv. 9. § (5) bekezdésének vélelmezett megsértése

A Médiatanács a 1. és 2. pontban kifejtettek alapján megállapította, hogy a műsorszám vizsgált szegmense sértette az emberi méltóságot, illetve megalázó, kiszolgáltató helyzetben lévő személyt mutatott be öncélú és sérelmes módon, így annak közzétételére jogszerű módon nem kerülhetett volna sor.

A gyermekvédelmi rendelkezések érvényesülésének vizsgálata olyan műsorszámok kapcsán folytatható le, amelyek közzétételét a jogszabályok nem tiltják, így tartalmuknak megfelelő korhatári kategóriában – és valamennyi egyéb törvényi előírás betartásával – a médiaszolgáltatásban jogszerűen közzétehetők. Az Smtv. 14. § (1) és (2) bekezdés megsértésének megállapítását követően tehát a Médiatanács az Mttv. kiskorúak védelmét célzó előírásainak érvényesülését nem vizsgálhatta. Közzétételét tekintve jogsértő médiatartalom kapcsán a közzétételt engedő gyermekvédelmi előírások sérelmének megállapítása ellentmondáshoz vezetne a jogalkalmazásban.

4. A jogsértések miatt alkalmazott jogkövetkezmény

A Médiatanács a médiaszolgáltató jogelődjével szemben az Smtv. 14. § (1) bekezdésének (emberi méltóság) megsértését eddig három határozatában állapította meg jogerősen. A jogsértés tekintetében az Mttv. 187. § (4) bekezdése szerinti ismételtség nem áll fenn, mert az Smtv. 14. § (1) bekezdésének megsértését a médiaszolgáltatóval szemben megállapító legutóbbi határozat alapjául szolgáló jogsértés a jelenleg tárgyalt jogsértést megelőző háromszázhatvanöt napon túl történt.

Az Smtv. 14. § (1) bekezdésének legutóbbi megsértése miatt a Médiatanács 12.500.000 Ft bírságot szabott ki a médiaszolgáltatóval szemben. A jelenlegi jogsértés miatti jogkövetkezmény mértékének meghatározása során a Médiatanács figyelembe vette, hogy a médiaszolgáltató legutóbb közel két és fél évvel ezelőtt sértette meg az Smtv. 14. § (1) bekezdését, ezért a Médiatanács a jogsértés miatt az említett legutóbbi határozatában megállapított bírságösszeget nem emelte.

Az Smtv. 14. § (2) bekezdésének megsértését a Médiatanács eddig nem állapította meg jogerősen a médiaszolgáltatóval szemben. Tekintettel a médiaszolgáltató JBE státuszára, a műsorszám nézőinek jelentős számára, valamint a jogsértés súlyosságára, a 14. § (2) bekezdés megsértése miatt 1.500.000 Ft bírság megfizetésére kötelezte a médiaszolgáltatót. A jogsértés súlyossága körében értékelte a Médiatanács, hogy a médiaszolgáltató egy akut társadalmi problémakörben – a nők bántalmazása – követte el a jogsértést, melyben országos nézettséggel és ezáltal jelentős közönségbefolyásoló erővel rendelkező, JBE médiaszolgáltatóként éppen ellentétes szerepet kellett volna vállalnia.

Az Mttv. 187. § (3) bekezdés c) pontja szerinti jogkövetkezményt a jogsértés jellegére és súlyára tekintettel alkalmazta a Médiatanács, mert úgy ítélte meg, hogy a „nyilvánosság szankció” szervesen kapcsolódik a konkrét ügy tényeihez, és a jövőre nézve kellő visszatartó erővel bír. A Médiaszolgáltató internetes honlapján és a TV2 csatornán, a jogsértéssel érintett műsorszám egy későbbi adásában történő közzététellel a nyilvánosság széles köre értesülhet arról, hogy a Médiaszolgáltató az emberi méltóság figyelmen kívül hagyásával tevékenykedett. A Médiatanács a honlapon hét napig látható és a médiaszolgáltatásban kétszer megjelenített közleményt az elérni kívánt céllal – a jogsértés tényének közvetítése a jogsértéssel érintett személyek felé – arányosnak ítélte.